

Dr. Rédly Elemér:

Az Egyház jövője és a celibátus

A papi celibátus kérdése nemcsak a papok ügye, hanem az egész Egyházé. A civilizált világban tapasztalható paphiánnyal kapcsolatban ismételten előhózzák ezt a kérdést, amit a hírközlés felelősei úgy tekintenek, mint az Egyház legfontosabb létkérdését. A szenzációkereső újságírókkal nem érdemes vitatkozni, de a kérdésről néha mégis időszerű beszélni, hogy az Egyház álláspontját ne csak megismerjük, hanem magunkévá is tudjuk tenni. Ezért tartom szükségesnek, hogy a Távlatokban ismételten előkerülő kérdéshez - mint érdekelt fél -, magam is hozzászóljak, elmondva saját véleményemet, amelyet papi életem 37 éve érlelt meg bennem.

Nem lehet kifogásolni, hogy olykor őszintén hívő katolikusok is felvetik a fakultatív celibátus kérdését, máskor pedig nem hívők szólnak hozzá. Bár tudjuk, hogy a celibátus kérdéséről csakis hittel lehet helyesen gondolkodni, mégis válaszolnunk kell az emberek kérdéseire. A legtöbbször az Egyház jövőjét latolgatva úgy tárgyalnak erről a témáról, mintha ez a kérdés okozná Egyházunk problémáit és a fakultatív celibátus bevezetése mindent megoldana. Ugyanezek az előre gondolkodók máskor a házasságról úgy nyilatkoznak, mintha a házasság intézménye is válságban lenne. Ezeknek az elképzeléseknek az a legfőbb hibája - mint minden utópiának -, hogy nem számolnak sem az áteredő bűn következményeivel, az emberi gyengeséggel, sem az Isten kegyelmével. Sem a celibátus nincs válságban, sem a házasság, hanem az ember van válságban, aki Isten törvényeiben atyai útmutatás helyett saját szabadságának korlátozását látja és problémáit csupán saját erejéből szeretné megoldani.

Elmélkedés a papi celibátusról

Erre a tanítványok megjegyezték: "Ha így áll a dolog férj és feleség között, nem érdemes megházasodni." Ő így válaszolt: "Nem mindenki tudja fölfogni ezt, csak akinek Isten megadja. Van, aki anyja méhéből úgy született, hogy képtelen a házasságra, van akit az emberek tettek képtelenné rá, de van, aki a mennyek országáért önként lemond róla. Aki föl tudja fogni, fogja föl!" (Mt 19,10-12.)

Jézus szavának beigazolódását a papi celibátussal kapcsolatban szinte napról napra megtapasztalhatjuk. Az emberek nem értik a celibátus igazi értelmét, sokszor még hívők, talán még papok és papnövendékek sem.

A papi hivatás jeleiről így ír a Hitünk és életünk c. hittankönyv: "Honnan tudom, hogy Isten hív - vagy nem hív a papi szolgálatra? - Ha: 1. nemcsak hiszem, hanem szeretem is Istent; - 2. nemcsak apostolkodok, hanem szeretem is az embereket; - 3. alaposan tájékozódottam a papi élet és munka lényegéről, s ehhez nagy kedvem van, - 4. és erre alkalmas vagyok, akkor hív az Úr!" Az alkalmasság jelenti, mind a szolgálatra, mind a szolgálattal járó lelki, szellemi, erkölcsi, lélektani, testi-fizikai követelmények vállalására való alkalmasságot.

Amikor valaki hivatásáról dönt, nem az a választás - ahogy pedig sokan gondolják -, hogy pap legyek vagy megnősüljek, hanem az, hogy van-e hivatásom a papságra vagy nincs. Ezt ismerem fel a hivatás jeleiből: megvannak-e bennem ezek a jelek, kész vagyok-e vállalni a papi hivatás követelményeit. A hivatás jeleihez - nálunk, latin szertartású papoknál - hozzátartozik az is, hogy "megértem-e" a mennyek országáért vállalt celibátus célját, és jó lélekkel - azaz nem fanyalogva vagy sajnálkozva, hanem örömmel és jó kedvvel -, tudom-e vállalni a papi celibátust, a teljes értelemben vett tisztaságot és az ezzel járó magányosságot. Természetesen itt nemcsak saját emberi erőmre kell támaszkodnom, hanem Isten kegyelmének segítségére is, aki megadja a celibátus karizmáját mindazoknak, akik ezt tőle állhatatosan kérik. Tény, hogy a celibátus törvénye fokozatosan lett általános a nyugati egyházban, de biztos nem a Szentlélek akarata nélkül, vagy annak ellenére.

A Szentírás számtalan példája mutatja, hogy Isten a hivatást nem úgy adja, hogy szétnéz a világban és akiket erre alkalmasnak talál, azokat meghívja. Jézus is azt mondja: "Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak ki titeket és arra rendelvelek, hogy munkátokkal gyümölcsöt hozzatok..." (Jn 15,16.) Nem "én akartam" pap lenni, hanem felismertem az Úr hívó szavát és

örömmel követtem azt. Isten már születésük előtt kiválasztja azokat, akiket meg akar hívni szolgálatára. Már anyjuk méhében kezd megadni nekik, amire szükségük lesz, hogy papi, illetve szerzetesi feladatuknak meg tudjanak felelni, és felkészíti őket, hogy felismerjék hivatásukat és vállalják a szolgálatot. Ehhez a felkészítéshez azonban az embereknek, a keresztény családoknak és közösségeknek is együtt kell működniük Istennel, hogy olyan környezetet alakítsanak ki, ahol a fiatal megtanulja felismerni Isten hívó szavát, és készségessé váljék az Istenért való áldozatra. Ezért nem az Egyháznak "kellene felismernie az idők szavát", hogy könnyebbé tegye a szolgálatot, hanem nekünk mai keresztényeknek kellene megértenünk, hogy Istennek egész emberekre van szüksége!

Tény, hogy igen sokan vannak olyan világiak, akik teológiát végeznek. Azelőtt is voltak sokan, akiknek az Úr a világban adott hivatást, úgy taníttatta ki őket, hogy néhány évre "behívta őket a szemináriumba" teológiát tanulni. Ilyen világi teológusokra ma még inkább szüksége van Egyházunknak, hogy a művelt emberek teológiai műveltsége egy szinten legyen más irányú műveltségükkel. Ugyanakkor ott találjuk ezek közt a világi teológusok között azokat is, akiket az Úr papi vagy szerzetesi szolgálatra hívott, de nincs bennük elég készség a hivatással járó áldozatok vállalására.

Mi is a celibátus igazi értelme? Az Isten országáért vállalt áldozat, az osztatlan elkötelezettség Jézusnak. Ez által - a becsületesen megélt celibátus által -, a pap és a szerzetes az örök élet jele ebben a világban. Olyan hitről tesz tanúságot, mely semmiféle emberi okossággal nem magyarázható, csak Isten szeretetével. Az, aki - megértve a celibátus értelmét -, egész szívvel elkötelezte magát Jézusnak, - aki nem akarva semmit se "visszalopni" áldozatából -, egészen Jézusnak él, annak örömteli, boldog és kiegyensúlyozott lesz az élete. Az ilyen pap vagy szerzetes, nem lesz aggregény vagy vénlány, nem lesz sérült lelkű beteg ember, hanem megtapasztalja, hogy valóra válik Jézus ígérete: százszorosan boldogabb lesz másoknál, sorsát soha senkivel nem cserélné el.

Érvek és ellenérvek

Természetesen jó ismernünk azokat az "érveket", amelyeket a celibátus ellen fel szoktak hozni, hogy helyesen tudjunk rájuk válaszolni. Ezek általában vagy különböző hasznossági érvek, vagy olyanok, amelyek megkérdőjelezik a kötelező celibátus értelmét. Nézzük a leggyakoribbakat:

"Több lenne a pap." Valóban, a görögöknél - ahol nincs kötelező celibátus -, nincs gond a papi hivatással és vannak szerzeteseik is, igaz már nem olyan nagy számmal. De a "jelenség" oka más, nem a fakultatív celibátus. (Ezt az is beláthatja, aki nem hívő módon gondolkodik, hiszen a protestánsok is hivatás gonddal küzdenek, pedig náluk nincs celibátus!) A valódi okra egy statisztikai adat mutat rá. Magyarországon 1990-ben egy felmérés szerint a görög kispapok családjában az átlag gyereklétszám: 3,5. - a protestánsoknál: 1,6. - nálunk, latin rítusúaknál: 2,76. Egyértelmű, hogy a hivatás alapja a keresztény család, a "nagy" család, ahol a felnövő fiatalok megtanulják az áldozatkészséget, megértik a szeretetből vállalt áldozat örömét és értékét. A hivatások csökkenésének egyik oka az áldozatkészség csökkenése. Így van ez az egész világon. Másik oka még nálunk, hogy kevesen járnak hitoktatásra, nyilván kevesebben lesznek, akik meghallják Isten hívó szavát.

"Megoldódnának a papok háztartási gondjai." Lehet, de lenne helyette sok más egyéb gond: család, megélhetés, diszpozíció... Persze ezeket is meg lehet oldani - ahogy görögkatolikus testvéreink meg is oldják, igaz nem kis áldozatok árán -, de a pap hasznos idejét mégiscsak megrövidítené, a szívét mégis megosztaná. A görögök példája is mutatja, milyen gond a jó feleség megtalálása, ahhoz is hivatás kell. (Nekik ezért is úgy kell imádkozni, mint nekünk a celibátusért.) Az ilyen pap-feleségek a megmondható, mennyire nem egyenjogú házastársak, ha férjük elsősorban hivatásának él. És arra sincs biztosíték, hogy a papságra készülők házassága mindig "jól sikerül".

A papok életét, a háztartási gondokat - megfelelő szervezéssel - meg lehet oldani házvezetőnő nélkül is, sokszor még bejáró kisegítők nélkül is. A házvezetőnők alkalmazása kétélű dolog, sokat segíthet, de árthat is, hiszen ő is ember. (Nálam a vértesszőlősi plébánián sok minden háztartási eszköz fel volt akasztva a konyhában vagy a kamrában a falra, amikor nem kellett. A házvezetőnőt nem lehet falra

akasztani, ha elvégezte munkáját.) Világi munkatársakra mindenképp szükség van, még a legkisebb helyeken is. Ahol pedig akadnak világi munkatársak, ott alkalmas háztartási kisegítőket is lehet találni.

"Megoldódna a papi magányosság problémája." Ez a probléma nem a celibátustól függ, hanem az egyéni önzéstől, amint az élet tanúsítja, hiszen igen sok házasságban élő ember is magányos! A görögkatolikus nős papokat és feleségeiket is jó lenne megkérdezni, mennyire egyedül tudnak maradni problémáikkal! Aki valóban elkötelezte magát Jézusnak, aki neki adta a szívét, az sosem lesz magányos.

"A családos pap még hatékonyabb tanúságtételre képes..." A hiteles keresztény tanúságtételhez valóban nem kell papnak lenni, ám a celibátusban élők tanúságtétele más, ennél több. Igaz, hogy nagy botrányt okozhat, ha valaki nem tartja meg a celibátust, de még nagyobb botrányt okozna, ha egy nős pap nem tartaná meg a házastársi hűséget. Márpedig a celibátus megtartása könnyebb, mint a házastársi hűség megtartása.

"A tanúságtételhez elég lenne a fakultatív celibátus." Ez tévedés, sőt ebben az esetben elenyészne a celibátus értéke. Egyrészt a fakultatív celibátus oda vezetne, ahová a görög katolikusok is jutottak, a celibátust egy-egy eset kivételével csak a szerzetesek vállalják, olyan nagy az "ellennyomás". (Pl. "biztos püspök akarsz lenni") - A fakultatív celibátus esetében a celebszeket agglegényeknek illetve vénlánynak tartanak, mondván, hogy ők azok, "akik nem merték" a házasság terhét, elkötelezettségét vállalni.

Szeretet és elkötelezettség

"Nem ölhetem meg magamban a szeretet! A szeretet Istentől van, a celibátus csak egyházi törvény!" Valóban, a celibátus egyházi törvény, de itt nem a szeretet "megöléséről" van szó. A kérdés az, hogy szabadok vagyunk-e a szeretet közeledésével, a szerelemmel szemben? Nyilván a szeretet csak szabadságban érték. Tény, hogy a legtöbbször nem tehetünk arról, hogy kivel találkozunk, kit látunk meg. Ám az már igenis rajtunk múlik, hogy mit teszünk, hogy kin akad meg a szemünk. Ha valaki elkötelezte magát, akkor nem indulhat el olyan irányba, amely ellenkezik elkötelezettségével. Mit szólna egy házastárs, ha a másik azzal jönne haza: "Nem tehetek róla, de ma beleszerettem valakibe." A celibátus őrzésével a házasságot, a házastársi hűséget és a házasság felbonthatatlanságát is védjük.

Amikor elköteleztem magam, nem egyházi törvénynek, hanem Isten szeretetének köteleztem el magam. Ez az elkötelezettségvállalás, amihez az egyházi törvény a papszentelést köti, nem emberi elgondolásból fakad - mint ahogy ezt némelyek tévesen vélik -, hanem a gondviselő Isten akaratából. Igaz, hogy ez a törvény megváltoztatható, de az Egyháznak nem áll szándékában ezt megváltoztatni, - csak azok beszélnek így, akik nem értik, vagy nem akarják megérteni értelmét. Sőt, épp ebben a mai világban - amelyben a szexuális szabadosság kezdi uralni a világot -, van igazán nagy szükség a celibátusra, hogy védjük a házasság, a szerelem igaz értékeit. Ezért ha valamikor szükség volt arra, hogy a celibátus jel legyen a világban, akkor ma igenis szükség van erre a tanúságtévő jelre, bizonyítva, hogy nem a szexualitás az élet célja és értelme.

Úgy vélem, még valami más probléma is lappang a kérdések mögött. Ez pedig az az általános tapasztalat, hogy a mai emberek vonakodnak bármiféle elkötelezettség vállalásától. Pedig az ajándéknak csak akkor van értéke, ha végleg adjuk oda. A szeretetnek csak akkor van értéke, ha végleg adjuk oda magunkat, azaz vállaljuk a teljes elkötelezettséget. Természetes, hogy elkötelezettség vállalásra csak erkölcsileg, szellemileg, lélektanilag érett ember képes. Ehhez az érettséghez azonban el kell jutni, önneveléssel... És szükség van még valamire: a csak önmagában és tudományában bízó, de csalódott embernek rá kellene tudni magát bízni Isten gondviselő szeretetére. Ő, aki meghívott, az állhatatosság kegyelmét is meg tudja adni. Ő, aki szeret minket, megpróbálja választottai bizalmát, de soha cserben nem hagyja azokat, akiket kiválasztott. Ha tehát felismertem hivatásom jeleit és már emberileg is érett ember vagyok, akkor halogatás nélkül elkötelezhetem magamat. A papszentelés alsó korhatára a betöltött 24. életév. (A házasságkötéshez megkívánt 18. életévhez képest ez a korhatár is magasnak tűnik.) Egy 24 éves ember pedig már

eléggé érett lehet ahhoz, hogy egy ilyen, egész életre szóló döntést vállaljon, és ha valóban megérett a döntése, akkor oktalanság lenne későbbre halasztani a papszentelés idejét.

Nemcsak papoknak szóló jótanácsok

- Természetes azonban, hogy akik Isten kegyelmére bízunk magunkat, kell, hogy mindent megtegyünk, ami tőlünk telik. Ezért kell folytatnunk az önnevelést életünk végéig, ezért van szükségünk lelkiatyára, ezért kell naponta imádkozni a celibátus karizmájáért, és azért, hogy hűségesek tudjunk maradni. "Nálam nélkül semmit nem tehettek." (Jn 15,5.) És "Mindent megtehetek abban, aki nekem erőt ad." (Fil 4,13.)
- Mindent megtenni, ami tőlünk telik. Van néhány olyan gyakorlati szabály, amely nemcsak a celibátus megőrzéséhez, hanem a házastársi hűség megtartásához is hozzásegít minket. Ezek pl.:
- "Ne játssz a tűzzel!" Ne mond, hogy ez még nem bűn. "Ha nem akarsz elindulni egy irányba, akkor az első lépést se tedd meg arrafelé."
- "Ha nem akarsz belekóstolni a mézbe, kívülről se nyalogasd a mézesüveget." "Aki cukorbeteg, ne nézegesse a cukrászda kirakatát." Vágyai ingerlésével vagy lelkileg vagy testileg teszi magát tönkre az, aki nem vállalja teljes szívvel azt, amit Isten iránti szeretetből vállalni akart. A tapasztalat is bizonyítja, hogy semmiféle idegrendszeri károsodást, problémát nem okoz a vállalt önfegyelem, ha valaki tudatosan mond le valamiről, ami önmagában jó, Isten ajándéka.
- Ne higgyünk a szépen hangzó jelszavaknak! A tv. mozi, újság, könyv, kirándulás stb. mind veszélyt jelent. Mégsem kell állandó félelemben élnünk, hanem tudatában kell lennünk, hogy óvatosságra mindig szükségünk van. "Aki azt hiszi, hogy áll, ügyeljen, hogy el ne essék." (1Kor 10,12.) Épp az az ember a legjobban megkísérthető, aki azt hiszi magáról, hogy őt nem lehet megkísérteni.
- "Légy mindig óvatos." Sokszor a jó szándékúak a legveszélyesebbek. Akitől nem félünk, azzal szemben sokkal kevésbé vagyunk óvatosak, és minden rossz szándék nélkül is kísértést jelenthetünk egymás számára. "Addig huncut az ember, amíg meleg."
- "Az orvos betegeinek bizalmasa, de egyetlen beteg sem lehet az orvos bizalmasa." "Akin segítettél, az szimpatikus lesz neked, ő pedig hálás lesz neked. Ne viszonzod érzelmeit!"
- "Nő nem lehet a pap legjobb barátja, beszélgetőtársa, még 'tudományos' kérdésekben sem." Hasonlóképp baj, ha valakinek nem a házastársa a legjobb beszélgető partnere.
- "Ne mond, hogy nem vagy veszélyben, ha nincs lelkiatyád, vagy ha nem mersz valamit neki elmondani." Nem válik javadra, ha mindig máshoz mész gyóntni.
- Ne mulaszt el a napi imádságot, szentmisét és szentáldozást, elmélkedést és szentírásolvasást!

A realitás talaján

Még sok mindenről lehetne és kellene beszélni, a celibátussal kapcsolatban. A problémákat nem szabad letagadni, megkerülni, de még kevésbé szabad megoldatlanul hagyni. A celibátus, a szexualitás és házasság nem tabu-téma, de nem mindegy, hogy hogyan beszélünk róla. Ám ha valakinek megoldatlan problémája van, akkor forduljon tapasztalt lelkivezetőhöz.

Sajnos sok embert megtévesztenek a hírközlő eszközök propaganda szövegei, amelyek arra szeretnék az Egyházat készíteni, hogy szakítson "merev" erkölcsi nézeteivel. A mai világban tapasztalható újabb problémák megoldásának azonban nem a követelményekből való engedés az evangéliumi útja, hanem a tudatos áldozatvállalás. Ha pl. sok a válás, nem azzal oldjuk meg a házastársak problémáit, hogy megkönnyítjük a válást, hanem azzal, ha megtanítjuk őket a békés együttélésre, az egymással való kiengesztelődésre, hogyan vállaljanak egymásért több áldozatot. Nem a házasság és a család van válságban, hanem az ember, akin csak a megváltás segít. Hasonlóképp a papság problémáit nem a celibátus feladása oldja meg, hanem a tudatos önnevelés és áldozatvállalás.

Hiszem és vallom, hogy " szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív föl nem fogta, amit Isten azoknak készített, akik őt szeretik." (1Kor 2,9.)